

DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Sociologija	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Dr. Milda Pivoriūtė	VU Filosofijos fakultetas, Sociologijos katedra, Universiteto g. 9/1, Vilnius

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) lygmuo	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji pakopa	1 (pradedantiesiems)	Privalomas dalykas sociologijos, socialinio darbo ir socialinės politikos studentams. Pasirenkamas dalykas filosofijos studentams.

Igyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Auditorinė	Bakalauro programos 1 metai, rudens semestras, nuo rugsėjo 1 d. iki sausio 26 d.	lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: nėra	Gretutiniai reikalavimai (jei yra): nėra

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	135	48	87

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos		
Kurso tikslas – supažindinti studentus su sociologijos disciplina (išryškinti panašumus ir skirtumus su kitais socialiniais mokslais), atskleisti sociologijos tyrimo objektų įvairovę, sociologo profesinės veiklos lauko galimybes (bei profesinės etikos normas), lavinti sociologinę vaizduotę, atvirą, kritinį mąstymą, kūrybiškumą, tekstų analizės, viešo kalbėjimo ir rašymo, darbo grupėje įgūdžius. Kurso metu ugdomas supratimas apie žmonių socialinį gyvenimą, šiuolaikinių visuomenių funkcionavimą ir kaitą, socialines problemas bei reiškinius. Taip pat ugdoma tolerancija kultūrinei įvairovei, jautrumas socialiai pažeidžiamoms grupėms. Baigę kursą studentai turės supratimą, ką reiškia į pasaulį žvelgti per „sociologinius akinius“ ir kodėl toks žvilgsnis svarbus tiek individualiu, tiek visuomeniniu lygmeniu.		
Dalyko (modulio) studijų siekiniai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Žinos, kas yra sociologija, kuo pasižymi sociologinė vaizduotė, supras sociologijos vietą socialinių mokslų visumoje. Gebės apibūdinti ir analizuoti konkrečių visuomenės struktūrų, socialinių institucijų (šeimos, lyties, politikos, ekonomikos, darbo, miesto, kaimo, tapatumo ir kt.) funkcionavimą ir raidą, atpažinti jų kaitos sociologinius veiksnius lyginamajame istoriniame Lietuvos ir kitų šalių kontekstuose. Gebės identifikuoti bei analizuoti su atskiromis institucijomis susijusias socialines problemas, jų priežastis ir padarinius tarpdalykinėje perspektyvoje.	Paskaitos, privalomos ir papildomos literatūros analizė, grupinės diskusijos seminaruose, laisvos formos seminarų refleksijos (aptarimas raštu).	Aktyvus dalyvavimas seminaruose nagrinėjant probleminius klausimus, seminarų refleksijos (aptarimas raštu), egzaminas raštu (sudarytas iš atviro tipo klausimų).

Žinos pagrindines sociologijos (ir kitų socialinių mokslų) sąvokų, kurios yra plačiai vartojamos viešajame diskurse aptariant kultūros ir visuomenės reiškinius, reikšmes (pvz., globalizacija, industrializacija, subkultūra, modernizacija, stratifikacija, socialinė klasė, urbanizacija, socialinis judėjimas, sekuliarizacija ir kt.).		
Supras kiekybinių ir kokybinių sociologinių tyrimų metodologijų ir metodikų ypatumus, sąsajas, taikymo galimybes ir ribotumus.		
Gebės atlikti sociologinių tekstų analizę ir ją pristatyti žodžiu ir raštu.		
Sustiprins savarankiško darbo ir darbo komandoje įgūdžius.		

Temos	Kontaktinio darbo valandos			Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Seminarai	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys
1. Įvadinė paskaita. Supažindinimas su kurso tikslais, turiniu, reikalavimais, vertinimo sistema, bendro darbo principais.	2				
2. Kas yra sociologija? Sociologijos kaip naujos disciplinos atsiradimo kontekstas: Didžiosios Prancūzijos revoliucijos ir industrializacijos paskatinti socialiniai pokyčiai. Perėjimas iš tradicinių į modernias visuomenes. Sociologijos institucionalizacija. A. Comte kaip sociologijos pradininkas. Sociologijos institucionalizacija Lietuvoje. Sociologijos objektas (kas yra sociologinė problema?), sociologinės vaizduotės ypatumai, sociologo profesinės veiklos lauko galimybės, sociologijos pritaikymas ir svarba tiek asmeniniu, tiek visuomeniniu lygmeniu. Sociologija ir kiti mokslai: skirtumai ir sąsajos. Kuo sociologijos, socialinio darbo, socialinės politikos bei filosofijos disciplinų atstovai gali būti naudingi vieni kitiems?	4	2	6	6	Savarankiškas paskaitų bei jose pateiktos papildomos medžiagos studijavimas. Privalomas skaitinys seminarui: Berger, P. 1995. Sociologija: Humanistinis požiūris. 1 sk. „Sociologija kaip individualus žaidimas“ (p. 3-27). Užduotis po seminaro – laisvos formos seminaro refleksija (aptarimas raštu).
3. Socialinės normos, deviacijos ir socialinė kontrolė. Socialinės kontrolės sistemos: valstybė (teisinė sistema), kultūra (socialinės normos, tradicijos), socialinė aplinka (antriniai ryšiai, profesijos pasirinkimas), pirminiai ryšiai (šeima, artimieji) ir kt. Socializacijos procesas. Ar gali egzistuoti visuomenė ar bendruomenė be socialinės kontrolės mechanizmų? Individo veiksnio (<i>agency</i>) ir laisvės klausimas socialinių struktūrų atžvilgiu. Technologinė pažanga ir šiuolaikinės socialinės kontrolės priemonės.	4	2	6	6	Savarankiškas paskaitų bei jose pateiktos papildomos medžiagos studijavimas. Privalomas skaitinys seminarui: Berger, P. 1995. Sociologija: Humanistinis požiūris. 4 sk. „Sociologinė perspektyva – visuomenė žmoguje“ (p. 56-68). Užduotis po seminaro: laisvos formos seminaro refleksija (aptarimas raštu).

4. Socialinė stratifikacija ir socialinė nelygybė. M. Weberio nevienodų gyvenimo šansų koncepcija. K. Marxo socialinių klasių modelis, T. Vebleno laisvalaikio klasės teorija, P. Bourdieu ekonominio, kultūrinio, socialinio, simbolinio kapitalo, habitus koncepcija. Švietimo sistemos vaidmuo ir socialinė reprodukcija. Socialinis mobilumas, socialinė transklasė, socialinio statuso simboliai. Socialinė, pajamų nelygybė ir skurdas Lietuvoje (rodikliai), jaunimo gyvenimiškų galimybių diferenciacijos socioekonominiai veiksniai Lietuvoje.	4		4	6	Savarankiškas paskaitų bei jose pateiktos papildomos medžiagos studijavimas.
5. Miesto sociologija. Kodėl miestas, erdvės dizainas ar pastato architektūra – sociologijos objektas? Urbanizacijos, industrializacijos ir deindustrializacijos reiškiniai. Miestietiško gyvenimo būdo ypatumai lyginant su kaimo ar tradicinių visuomenių gyvenimo būdu: F. Tonnies bendruomenės (<i>gemeinschaft</i>) ir visuomenės (<i>gesellschaft</i>) koncepcija, E. Durkheimo mechaninio ir organinio solidarumo koncepcija, G. Simmelio išvalgos apie miestą, M. Weberio geležinio narvo ir racionalios biurokratijos idėjos. Šiuolaikinio miesto reiškinų sociologinė refleksija: laisvalaikio ir pramogų industrijos, naktinis gyvenimas, vietų atnaujinimas, uždaro bendruomenės, graffiti, coliving/coworking erdvės ir bendruomenės, subkultūros, socialiniai judėjimai, atminties įpaminklinimas ir pan.	2	2	4	6	Savarankiškas paskaitų bei jose pateiktos papildomos medžiagos studijavimas. Privalomas skaitinys: Pivoriūtė M. ir Poškauskaitė K. 2019. Kai nebetenkina „per daug ir per kažkaip“: egzistenciniai pokyčiai kintant gyvenimo ritmui. Sociologija. Mintis ir veiksmas, 45(2), p. 39-67. Užduotis po seminaro – laisvos formos seminaro refleksija (aptarimas raštu).
6. Globalizacija ir jos prieštaringas poveikis individui ir visuomenei. Z. Baumano vartotojų visuomenės ir vartotojiškumo koncepcija. U. Beck rizikos visuomenės teorija. A. Giddens vėlyvosios modernybės koncepcija. G. Ritzer visuomenės makdonaldizacijos teorija. Pasaulio šalių stratifikacija pagal H. Rosling. Lokalių ir globalių dimensijų sąsajos kasdieniame gyvenime. Globalizacijos teikiamos galimybės ir rizikos. Globali rinkos ekonomika, kapitalizmas, dėmesio ekonomika, technologinis progresas. Globali socialinė nelygybė ir skurdas, moderni vergystė, ekologinės problemos, terorizmas ir kt.	6	2	8	6	Savarankiškas paskaitų bei jose pateiktos papildomos medžiagos studijavimas. Privalomas skaitinys: Bauman, Z. 2002. Globalizacija: pasekmės žmogui. 4 skyrius „Turistai ir bastūnai“ (p. 119-155). Užduotis po seminaro – laisvos formos seminaro refleksija (aptarimas raštu).
7. Socialinės sąveikos ir kasdienis gyvenimas. E. Goffmano dramaturginė teorija: visuomenė kaip teatras. H. Garfinkelio etnometodologiniai tyrimai.	2	2	4	6	Erving Goffman. Savęs pateikimas kasdieniame gyvenime, 2000, Vilnius: Vaga, p. 286.
8. Jaunimo sociologija. Žmogaus gyvenimo kelias. Amžiaus tarpsniai kaip psichosocialiniai konstruktai. Jaunimas kaip socialinė grupė. Tapsmo suaugusiuoju	2	2	4	6	Privalomas skaitinys: Pivoriūtė M. 2021. „Kai ateina laikas išvykti, nors ir nėra aiškaus kelionės tikslo“: jaunų žmonių

psichologiniai ir socialiniai ženklai. Amžiaus ketvirčio krizė. J. Arnett besiformuojančio suaugusiojo teorija.					tapatumo paieškos ir amžiaus ketvirčio krizė. Sociologija. Mintis ir veiksmas, 46(1), p. 69-94. Užduotis po seminaro – laisvos formos seminaro refleksija (aptarimas raštu).
9. Senėjimo sociologija. Kodėl senėjimas – sociologijos objektas? Chronologinis (objektyvus) ir subjektyvus amžius. Gyventojų senėjimas ir senstančių visuomenių iššūkiai (bei galimi sprendimai). Senėjimas ir buvimas senu skirtingose kultūrose. Eidžizmas ir gerontofobija, senatvė kaip stigma. Jaunystės ir grožio kulto sąsajos su senėjimo patyrimu. Sidabrinė ekonomika, pozityvaus senėjimo koncepcija. Vyresnio amžiaus žmonių SHARE tyrimas.	2	2	4	6	Privalomas skaitinys: Thomas Hylland Eriksen. 2024. Turtle Life, Etnofoor, Vol. 36, No. 1, p. 109-118 Užduotis po seminaro – laisvos formos seminaro refleksija (aptarimas raštu).
10. Šeimos sociologija. Kodėl šeima – sociologijos tyrimo objektas? Šeiminio gyvenimo pokyčiai ir įvairovė: šeima tradicinėse ir (post)moderniose visuomenėse. Šeiminio gyvenimo tyrinėjimai: G. Murdock struktūrinis funkcionalizmas, feministinė perspektyva, šeimos conceptualizavimo tyrimai: Jano Trosto diadinė šeimų tyrimo perspektyva, A. Giddens grynojo santykio koncepcija. Diskusijos Lietuvoje dėl „šeimos“ apibrėžimo: skirtingų socialinių grupių perspektyvos.	2	2	4	6	Privalomi skaitiniai: Byung-Chul Han. 2024. Eroso agonija, Vilnius: Kitos knygos; Zygmunt Bauman. 2007. Likvidi meilė: apie žmonių ryšių trapumą, Vilnius: Apostrofa. Užduotis po seminaro – laisvos formos seminaro refleksija (aptarimas raštu).
11. Sociologinis tyrimas. Sociologinės problemos formulavimas. Kiekybinė ir kokybinė tyrimo metodologija ir metodai. Skirtingų metodų galimybės ir ribotumai. Sociologinių tyrimų, kuriuose buvo taikyti skirtingi metodai, pavyzdžiai. Įvairių nekontroliškai atliktų tyrimų atvejų analizė.	2		2	6	Savarankiškas paskaitų bei jose pateiktos papildomos medžiagos studijavimas.
12. Savarankiškas ruošimasis egzaminui, paskaitų medžiagos analizė ir kartojimasis.				27	
Iš viso:	32	16	48	87	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Aktyvus dalyvavimas seminaruose, seminarų refleksijos (aptarimas raštu)	30%	Viso semestro metu	Seminarų lankymas yra privalomas. Be pateisinamos priežasties galima praleisti 1 seminarą. Už kiekvieną papildomą praleistą seminarą be pateisinamos priežasties minusuojama 0.5 nuo bendro seminarų įvertinimo. Už aktyvų dalyvavimą seminarų metu, diskusijų palaikymą, gali būti pridėdama iki 1 balo prie bendro seminarų vertinimo. Po kiekvieno seminario studentai turės parašyti laisvos formos nedidelės apimties seminario aptarimą – aprašyti savo įspūdžius apie skaitytą tekstą bei seminario metu vykusias diskusijas, probleminių klausimų aptarimą, išreikšti savo požiūrį ir vertinimą, kilusius klausimus. Svarbu, kad refleksija nebūtų teksto atpasakojimas. Refleksijų apimtis – minimum po 2000 spaudos ženklų be tarpų apie kiekvieną seminarą. Seminario praleidimo atveju vis tiek reikia pateikti seminario refleksiją raštu, tačiau tokiu atveju aptarti ne seminario metu vykusias diskusijas, o seminarui skaitytą tekstą. Refleksijos gali būti pateikiamos viso semestro metu (vėliausiai – savaitė iki egzamino) dėstytojos nurodytoje virtualioje formoje.
Egzaminas raštu	70%	Sesijos metu	3-5 atviri klausimai, į kuriuos atsakant reikės pasitelkti paskaitų medžiagą. Po kiekvienos paskaitos atsiunčiamos skaidrės, kurių pabaigoje – orientaciniai klausimai ruošiantis egzaminui.

Privaloma literatūra
Giddens, Anthony, Sutton, Philip W. Sociology (9th Edition), 2021, Polity, p. 1152.
Bauman, Zygmunt. Globalizacija: pasekmės žmogui, 2002, Vilnius: Strofa, p. 206.
Bauman, Zygmunt. Likvidi meilė: apie žmonių ryšių trapumą, 2007, Vilnius: Apostrofa, p. 272.
Berger, Berger, Luckmann, Thomas. Socialinis tikrovės konstravimas, 1999, Vilnius: Pradai, p. 263.
Berger, Peter. Sociologija: Humanistinis požiūris. Kaunas: Litterae Universitatis, 1995, p. 195.
Byung-Chul, Han. Eroso agonija, 2024, Vilnius: Kitos knygos, p. 104.
Goffman, Erving. Savęs pateikimas kasdieniame gyvenime, 2000, Vilnius: Vaga, p. 286.
Macionis, John. Sociology (16 ed.), Pearson Education, 2017, p. 707.
Mills, Charles Wright. The Sociological Imagination (with a new afterword by Todd Gitlin). Oxford: Oxford University Press, 2000, p. 248.
Papildoma literatūra
Beck, Ulrich. Risk society: towards a new modernity, London: Sage, 1994, p. 260.
Foucault, Michel. Disciplinuoti ir bausti: kalėjimo gimimas, 1998, Vilnius: Baltos lankos, p. 366.
Garfinkel, Harold. Etnometodologiniai tyrimai, 2005, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 257.
Giddens, Anthony. Modernybė ir asmens tapatumas: asmuo ir visuomenė vėlyvosios modernybės amžiuje, 2000, Vilnius: Pradai, p. 315.
Ritzer, George. The McDonaldization of Society, 2000, Thousand Oaks: Pine Forge Press, p. 278.
Rosling, Hans, Rosling, Ola ir Rosling Rönnlund, Anna. Faktų galia, 2018, Vilnius: Tyto alba, p. 398.
Scott, John. A Dictionary of Sociology (4 ed.), 2014, Oxford University Press, p. 1119.
Simmel, Georg. Sociologija ir kultūros filosofija. Sudarytojas ir mokslinis redaktorius Zenonas Norkus. 2007, Vilnius: Margi raštai, p. 603. (Skyriai: „Didmiesčiai ir dvasinis gyvenimas“, „Pinigų filosofija“).
Kiekvienos paskaitos metu pagal nagrinėjamą tematiką dėstytoja rekomenduoja papildomus šaltinius: knygas, straipsnius, filmus, video medžiagą.

